

на чужому. Але за савецкім часам у вёсках стала распаўсюджвацца асуджальна-ацэначнае: „Цяперашнім часам гарадзкія дзеці летам да бацькоў прыязджаюць аддыхаць, а зімою — *падаянкі* браць“. Маецца на ўвазе сала, мяса, сыр ды масла. Атрымліваецца нешта накшталт савецкае харчразьвёрсткі, толькі экспрапрыююць не наезныя чужакі, а свае крэўныя.

Падаянка пакуль знаходзіцца па-за беларускімі лексыкаграфічнымі даведнікамі. А якасьць і вартасьць гэтага шматзначнага слова паказвае на ягоную функцыянальную прыдатнасьць у сучасным беларускім асяродку. І найвыразней бачыцца, што актуалізавацца будзе значэньне „хабар“. Бо вельмі ж увішна навучыліся беларусы прапаноўваць сваё, не адчуваючы пагрозы ад суседзяў-заграбайлаў. І дажыліся да таго, што *падаянкаю* ў руках пустадомка сталася сама наша Краіна-Беларусь.

Пазыкі

Рыгор Барадулін

Пазычаць — значыцца браць у некага на пэўны час ці грошы, ці што з гаспадаркі. Але аддаць назад *пазычанае* — трэба. Вярнуць ці гэтулькі ж, колькі бралася-пазычалася, ці з адсоткамі — гэта ўжо як дамаўляліся. Бо: калі вінен — аддаць павінен.

У *пазычанта* мусіць быць на вуснах мёд, хоць на сэрцы — лёд. Як просяць, тады і жнуць, і косяць. *Пазыкі* ня ходзяць безьязыкі.

Пазычаць яшчэ азначае і пажадаць. Той, хто *пазычаў*, звычайна жадаў добра таму, каму *пазычаў*. *Пазыка* — рэч добраахвотная. Кожны вольны *пазычаць*, даць у доўг нешта ці ня даць. Бо часам усё ішло бы ў згодзе з прымаўкай: аддаў рукамі, а хадзі нагамі. Хочаш займець злосьніка — *пазыч* грошай.

Бальшавікамі *пазыка* была ўзьведзеная ў дзяржаўны ранг. Называлася яна добраахвотнай, а на самой справе была абавязкова-прымусовай. Колькі за гады так званых пяцігодак было аб’яўлена *дзяржаўных пазыкаў*, выпушчана аблігацый! Прымушалі падпісвацца нават школьнікаў. Памятаю, як плакала мама, калі яе падпісвалі на ўвесь галодны аклад прыбіральшчыцы. Плацілі ёй нейкія 30 рублёў, і гэтыя 30 вылічваліся на працягу году.

Колькі ні *пазычала* савецкая ўлада — назад не вяртала. Аддавалі рукамі, а хадзіць нагамі не было куды.

Палітінфармацыя

Сяржук Сокалаў-Воюш

Палітінфармацыя — гэта казкі жыцця.

Тлумачальны пяцітамовік беларускай мовы падае: *палітінфармацыя* — гэта „паведамленне пра бягучыя палітычныя падзеі ўнутрыдзяржаўнага і міжнароднага жыцця“. Гучыць бяскрыўдна, як Сі-Эн-Эн ці Бі-Бі-Сі, і таму жыхар XXI стагодзьдзя, напэўна, не даўмеецца, што *палітінфармацыя* — гэта час, адабраны ў чалавека дзеля добраахвотна-прымусовай палітычнай адукацыі, якая мусіла ператварыць яго ў будаўніка камунізму. У катэгорыю

будаўнікоў не траплялі немаўляты і глухія пэнсіянэры. Праз катаргу *палітінфармацыі* праходзіла ўсё насельніцтва краіны. *Палітінфармацыі* чыталіся дзе заўгодна: у ленынскіх пакоях, чырвоных кутках, школах, рабочых бытоўках, на палявым стане і нават у космасе. *Палітінфармацыю* можна было ігнараваць, але нельга было прапусьціць. Пасьля адпаведных *палітінфармацыяў* увесь савецкі народ спачатку да бяспамяцтва любіў, а потым люта ненавідзеў югаслаўскага лідэра Іосіфа Броз Ціта, кітайскага Мао Цзэдуна, сваіх Цішку Гартнага, Васіля Шаранговіча, Міколу Галадзёда... Пасьля *палітінфармацыяў* савецкі чалавек разумеў, як і чаму апынулася ды пачало ўжываць сілу савецкае войска ў братніх Вугоршчыне (1956) і Чэхаслававачыне (1968), а таксама ў нябратнім Аўганістане. *Палітінфарматы* ніколі не памыляліся...

Казкі жыцця — савецкія казкі для дарослых.

Паліцай

Леанід Галубовіч

Слова „*паліцай*“ у мяне як у паэта выклікае далёкую асацыяцыю з *паліцай*. А вось слова „*міліцыя*“ асацыюецца як з дубінкай, так і з мыліцай.

Яшчэ з маленства ўбівалі ў нашыя галовы: *паліцыя* і *паліцыянты* — гэта чужое і варожае, а „*наша міліцыя нас сыцеражэ*“. Асабліва ў п'яных і цёмных закусках, дадаў бы я ад сябе.

Аднак і па сёньня ніхто ў маёй вёсцы ня скажа нічога дрэннага пра былога *паліца*, майго далёкага дзядзьку Мікалая, што ахоўваў сваё і людзкае ад партызанскіх рабункаў. І ўсе толькі зайздросьцяць, як добра ён дажывае век у Брытанскім каралеўстве, пішучы ім лісты на іх матчынай мове, якую яны смакуюць, перачытваючы вечарамі ў хаце маёй цёткі Мані.

Сястра ж цёткі жыве ў Маскве, на Кашырской шашы, побач з падарваным домам, і ўсё кляне тую іх міліцыю. Там жа побач, у Люберцах, служыў міліцыянтам мой колішні аднаклясьнік Валодзя. Ахоўваў не сваё і ня так, як трэба. Дык цяпер сядзіць у адной камэры са сваімі расейскімі супольнікамі.

А мае знаёмцы браты Грушы служаць у раённай міліцыі, выслужваюцца перад начальствам, хоць блізкія людзі і шэпчуцца, што хлопцы „*хорам* грушы абтрасаюць“: тутэйшыя, чужое абтрасуць, а сваё і затопчуць.

Карацей кажучы, *паліцыя* ахоўвае людзей у дзяржаве, а міліцыя — дзяржаву ад людзей. І дзе пануе закон, там *паліцыя* незаўважная, а дзе беззаконьне — там зь міліцыяй не разьмінуцца.

О, як я сумую па сваім далёкім дзядзьку Мікалаю...

Паляк

Юрась Бушлякоў

Паляк — польскі чалавек, у ягоным нацыянальным назове чуецца *поле*. Этнонім *паляк* паявіўся ў далёкім XI стагодзьдзі, *паляк* — ад *poljaninъ*, так зваўся жыхар Велікапольшчы: і адтуль, дзе Познань, Быдгашч, Гнезна, шырылася імя й стала агульным назовам *палякаў*. Беларусы стагодзьдзямі